

کسی را به حال خود رها نکنید، یا کار بکشید یا اخراج کنید. (هر کس اشتیاق کار کردن نداشته باشد، با اشتیاق اخراج کنید.)

نا توانی و خطا قابل کنترل هستند ولی سستی و تبلی چیزی برای کنترل ندارد.

کارکنان باید در کنار کار یکنواخت تفریح جزئی هم داشته باشند.

احساسات واقعیت هستند، بی‌اعتنایی به آنها به شما زیان می‌رساند.

سرزنش باعث سلب انگیزه و تشویق باعث ایجاد آن می‌شود.

افراد برای تنفس نیازمند فضای فکری باز هستند!

هر کس مسئول شغل خویش است اما این مسئول بودن به معنای مالکیت نیست.

مزاح باعث راحتی، پیوند عمیق، همگرایی و ابتکار بیشتر می‌شود.

یک فرد بدبین به تهدید به عنوان یک فرصت می‌نگرد.

یک فرد خوش بین به فرصت به عنوان یک

تهدید می‌نگرد.

آنهایی که بالای درخت هستند باید بدانند که به ریشه وابسته‌اند.

با کارکنان ارشد طوری رفتار نکنید که انگار کارکنان عادی هستند.

پرندگان بلند پرواز، چگونه پرواز کردن را به جوجه‌های خود می‌آموزند.

اگر کارکنان زمین‌گیر شده باشند، شاید دلیلش باتلاقی بودن زمین باشد.

برخی از مدیران باتلاق را می‌سازند، برخی آن را خشک می‌کنند، برخی در آن می‌غلطند، و برخی توان بیرون آمدن از آن را ندارند.

برای تمیز کردن اصطبل بهتر است اول اسبها را خارج کرد!

یک مدیر خوب وقتی از سازمانی می‌رود سازمانی پشت سر خود به جا می‌گذارد که بدون او هم می‌چرخد.

نگرش‌ها از روش‌ها خیلی مهم‌ترند - اما بکارگیری مداوم روش‌ها، باعث بهبود نگرش‌ها می‌شود.

اصول از مقررات مهم‌ترند.

قطع کردن از فرسودگی تدریجی بهتر است.

ناامنی دشمن بزرگی است.

یادداشت‌ها

۱. این متن ترجمه‌ای است از:

Line, maurice B. "maurice's management maxims" library management, vol.20, n.1, 1999, p.10-11

۲. دانشجوی کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران.

۳. گزنه گیاهی از راسته دوله‌ای‌ها است و برگ‌های گونه‌های مختلف آن پوشیده از خارهای گزنده است که پس از لمس، محتویات سوزآور غده زیر آنها در پوست وارد می‌شود و باعث سوزش شدید می‌شود.

فهرست نویسی در کتابخانه‌های تخصصی در دهه ۹۰

نوشته: الیزابت مکین و دیگران

ترجمه: زهرا حداد^۱ و ملیحه خوش‌تراش^۲

اگر چه در کل، کتاب‌ها و مقالات بسیاری درباره فهرست‌نویسی نوشته شده ولی در واقع این مهم در کتابخانه‌های تخصصی از آغاز ورود به قرن جدید در متون کتابداری نادیده گرفته شده است. از آنجا که می‌توان ثابت کرد که نیاز کتابخانه‌های تخصصی متفاوت از نیاز کتابخانه‌های عمومی، دانشگاهی و ملی است،

ولی با این حال معلوم نیست که چرا چنین کاری صورت می‌گیرد. بطور عمده کتابخانه‌های تخصصی به محتوای اطلاعاتی اسناد توجه دارند بدین معنا که کتابخانه‌های تخصصی کم‌توجه یا بی‌توجه به اسناد هستند و به آنها جز به عنوان "بسته‌هایی" که در آنها اطلاعات می‌تواند خلاصه شود نگاه نمی‌کنند. از این رو

پیشاپیش معقول است بپنداریم که کتابخانه‌های تخصصی، نمایه‌نویسی تفصیلی و فهرست‌نویسی اجمالی را بر عهده بگیرند اگر چه سطح فهرست‌نویسی آنها شاید در حد یک فهرست جست‌وجو تنزل پیدا کند. این مقاله به بررسی نتایج حاصل از تحقیق درباره فهرست‌نویسی جاری در کتابخانه‌های تخصصی

می‌پردازد.

جستجو در متون کتابداری مطالب اندکی درباره با فهرست‌نویسی در کتابخانه‌های تخصصی را آشکار می‌کند. پالمر در سال ۱۹۹۲ مطالعه‌ای تجربی درباره تعداد کتب کتابخانه‌های تخصصی آمریکا که فهرستی کمتر از ۱۵۰۰۰ جلد کتاب داشت انجام داد. او رویه‌ها و نگرش‌های جاری، میزان علاقه‌مندی کتابداران تخصصی در تداوم پیشرفت حرفه‌ای و آموزش فهرست‌نویسی در مدارس کتابداری را بررسی کرد. کلارکسون در ۱۹۸۵ بر این عقیده بود که در مبحث فهرست‌نویسی است که کتابخانه‌های تخصصی از بسیاری واحدهای اطلاع‌رسانی دیگر تفاوت دارند و فهرست‌نویسی در آنها در میان چیزهای دیگر متمایز است:

- بخش بزرگی از منابع غیرکتبی، و مطالب منتشر نشده و بی‌دوام؛

- استفاده مکرر از بسته‌های (نرم‌افزاری) بازیابی متن بهتر از فهرست‌های مرسوم کتابخانه‌ای؛

- نیاز به ایجاد قوانین محلی مناسب برای برآوردن نیازهای ویژه مراجعین؛

- تأکید بر سرعت و هزینه سازمانی به علت نیاز به توجیه مخارج به واحد بودجه؛

- بخش بزرگی از فهرست‌نویسی به وسیله افراد غیرحرفه‌ای انجام شده است.

یکی از اهداف بررسی حاضر تعیین سطح کتابخانه‌های تخصصی انگلستان مطابق با نمونه مثالی کلارکسون بوده است.

بررسی

برای اینکه اطمینان حاصل شود که انواع بسیاری از کتابخانه‌ها حتی الامکان در این بررسی مورد مطالعه قرار گرفته‌اند، از این‌رو پنجاه کتابخانه تخصصی از طریق نمونه‌گیری طبقه‌ای انتخاب شدند. موضوعات مورد مطالعه در این حوزه‌ها بودند: حسابداری، اطلاعات تجارتي، کلیساها، مؤسسات خیریه، ساختمان‌سازی و

مهندسی، مدیریت عمومی و دولتی، حقوق، پزشکی، موزه‌ها و گالری‌های هنری، روزنامه‌ها و رسانه‌های گروهی، نفت، داروسازی، اتحادیه‌های صنفی، صنایع عمومی و سازمان‌های تحقیقاتی. با استناد به تعریف پالمر در ۱۹۹۲ مبنی بر اینکه یک کتابخانه کوچک، کتابخانه‌ای با کمتر از ۱۵۰۰۰ جلد است، از این‌رو فقط ۴ کتابخانه (از ۵۰ کتابخانه مورد مطالعه) کوچک بودند. برای حصول اطمینان از تمایل کتابخانه‌ها به شرکت در این تحقیق از طریق نامه با آنها مکاتبه شد. در مجموع ۲۹ کتابخانه به نامه ارسالی پاسخ دادند و ۲۴ کتابخانه اظهار داشتند که حاضرند به سؤالات بیشتری هم پاسخ دهند؛ اطلاعات از ترکیب پرسشنامه اولیه و پیگیری مکالمات تلفنی گردآوری شد. دستاوردهای اصلی در زیر به صورت خلاصه آمده است.

بخش‌های فهرست‌نویسی نشده

اگر چه تنها یک نفر کاتالوگ‌های نمایشگاهی کمتر از ۸ صفحه را که در کل نسبت به سایر موضوعات بسیار کمتر است فهرست می‌کند ولی ۹ نفر از کتابدارها هر موضوعی را فهرست می‌کنند. با توجه به کتابخانه‌های مورد مطالعه، جای تعجبی نیست که برای ۳۹ رده موضوعاتی که سایر کتابخانه‌ها برای فهرست‌نویسی انتخاب نکرده‌اند، الگوی مشخصی وجود ندارد. از جمله این رده‌ها می‌توان به گزارشات حقوقی، (فیلم‌های) ویدئویی و جزوات اشاره کرد. بیست و شش رده با دیگر وسایل قابل بازیابی بودند، به طور مثال، نمودارهای اداره نیروی دریایی، در صورتی که بسیاری دیگر موقتی یا بسیار متعدد بودند، مثل بریده جراید.

رایانه‌ای شدن

همه کتابخانه‌ها به جز سه کتابخانه قسمتی یا بطور کامل همه امور فهرست‌نویسی خود را رایانه‌ای کردند. در هر حال، بسیاری از کتابخانه‌ها

در حال تغییرات هستند و دوازده مورد از کتابخانه‌های مورد مطالعه اظهار داشتند که حتی در حال تغییر روش‌های عملی خود هستند یا نظر به انجام چنین کاری را دارند. برای مثال، سه کتابخانه در نیمه راه دستیابی به سیستم جدید کتابخانه‌ای هستند، که مستلزم ترکیب چهار سیستم متقابلاً ناسازگار با همدیگر هستند تا بتوانند یک سیستم کارآمد را ایجاد نمایند در حالی که کتابخانه‌ای دیگر روش‌ها را مطابق با نظام کیفی درون سازمانی اداره کل بازنویسی می‌کند. قریب به اتفاق کتابخانه‌ها انتظار داشتند که در پی رایانه‌ای شدن سیستم، تحولات چشمگیری رخ دهد، و این در حالی است که شخصی در این باره چنین اظهار داشت که ...

"اصول عملی در فهرست‌نویسی باید برای یک سیستم دستی یا رایانه‌ای یکسان باشد". اثرات عمده این سیستم مختلط است. در پی رایانه‌ای شدن برخی رکوردها (مدارک) (فهرست‌ها) از جزئیات بیشتری برخوردارند در حالی که در برخی دیگر جزئیات کمتری به چشم می‌خورد!

عده‌ای هم مشخصاً به کیفیت در سیستم ماشینی شدن اشاره دارند که به ثبت فهرست‌هایی با استاندارد بالاتر منجر شده است. و این در حالی است که در بعضی موارد این مسئله کتابداران را مجبور ساخته تا به روش رسمی روی آورند.

در یک کتابخانه تخصصی، نکته اصلی برای هر سیستم بهره‌برداری کردن از اطلاعات موجود در مخزن است. بنابراین کتابخانه‌هایی که به سیستم رایانه‌ای مجهز هستند درصدد هستند تا یکی از چندین سیستم بازخوانی متن را که جستجوی دقیق و پیشرفته را انجام می‌دهد انتخاب نمایند. با ماشینی شدن سیستم دیگر نیاز بسیار کمتری به سیستم‌های مدیریت کتابخانه‌ای احساس می‌شد و همچنین این کتابخانه‌ها دیگر نیازی به تسهیلاتی چون سیستم عریض و طویل امانت نخواهند داشت.

استفاده از گداهای استاندارد

اشاره کرد که گواه آن استفاده عمده از کدهای درون سازمانی و عدم استفاده مشهود از برنامه‌های همکاری‌های مشترک است. اکثریت کتابداران ثبت‌های (رکورد) کاملاً خلاصه‌ای انجام می‌دهند و در بیشتر موارد کوتاه‌تر از ساده‌ترین سطح توصیف ذکر شده در قوانین فهرست‌نویسی انگلوامریکن - ویرایش ۲ که مؤید باور اولیه ما است مبنی بر اینکه شیوه "فهرست تفصیلی" کفایت این مهم را می‌کند. بسیاری، به دلیل ناموفق بودن کدهای اختصاصی در برآوردن نیازهای کتابخانه‌های تخصصی مجبور هستند در شیوه‌های عملی خود اعمال نظر نمایند، از این رو تأثیر نیرومند ما از یک حرفه است که فهرست‌نویسی را امری جدی قلمداد می‌کند.

یک کتابخانه، کارآمد بودن یعنی نگاهداری جزئیات تا حد امکان ساده؛ و در دیگری، به "امکان در دسترس قرار دادن اطلاعات بیشتر به صورت عملی و منطقی اطلاق می‌شود..." که توصیف کامل، زیان و دامنه اثر را در بر می‌گیرد. هنوز به فهرست‌نویسی به عنوان یک مهارت با ارزش، نگاه می‌شود. و فهرست‌نویسی اکثراً بوسیله کتابداران با صلاحیت انجام می‌شود. در جاهایی که فهرست‌نویسی توسط پرسنل غیرحرفه‌ای صورت می‌گیرد، کنترل و نظارت نهایی آن بر عهده کتابداران شایسته است. از آنجا که اطلاعات جاری بطور معمول بسیار با اهمیت هستند، بعضی کتابداران هدفشان فهرست‌نویسی موارد تازه‌های دریافت همان روز است، اگر چه در موارد اندک ضروری، ایجاد وقفه و تأخیر امری اجتناب‌ناپذیر است. بنابراین ما دریافتیم فهرست‌نویسی عرصه‌ای است که قالبی برخوردار کردن با آن قابل اجرا نیست.

پانزده کتابخانه از بیست و چهار کتابخانه مورد مطالعه از قوانین درون سازمانی پیروی می‌کنند. فقط شش کتابخانه از کد استاندارد استفاده می‌کنند، که در دو مورد آن، شیوه کار توسط نرم‌افزار (رایانه) اجرا می‌شود. از این رو نتیجه می‌گیریم که کدهای استاندارد برای نیازهای کتابخانه‌های تخصصی نامناسب است. سطوح جزئی به کار رفته نشان می‌دهد که حتی ساده‌ترین سطح بین سه سطح توصیف که توسعه قوانین فهرست‌نویسی انگلوامریکن ویرایش دوم ۱۹۷۸ مجاز شناخته شده است، پیچیده‌تر از سطح جزئی استفاده شده از سوی اکثر پاسخ دهنده‌ها است. فقط یکی از چهار کتابخانه که قواعد آنها براساس قوانین انگلوامریکن ویرایش ۲ است دقیقاً از آن پیروی کرده است. یک کتابخانه کلیسایی از نسخه مرسوم، قوانین فهرست‌نویسی عناوین کوتاه قرن هیجدهم استفاده می‌کند.

عضویت در برنامه‌های همکاری‌های

مشترک

فقط یک کتابخانه در برنامه‌ای عضویت دارد و این برنامه دارای سه عضو با مجموعه‌های مشابه بهم است. شانزده کتابخانه به طور دقیق اظهار داشتند که آنها در هیچ طرح و برنامه‌ای عضو نمی‌شوند؛ در اکثر موارد، دلیل امر این است که شیوه‌های آنها با شیوه‌های سایر اعضا سازگاری ندارد؛ پیش از این ما اعتماد زیاد به قوانین درونی را ذکر کردیم. ضمناً، ماهیت‌های تخصصی مجموعه‌ها به این معنی است که مشترکات اندکی با سایر مجموعه‌ها وجود دارد. شرکت‌های تجاری مسئله محرمانه بودن را در یک شرایط رقابتی افزایش داده‌اند.

نتایج

از جمله ویژگی‌های مرتبط با نیازهای فهرست‌نویسی در کتابخانه‌های تخصصی مورد مطالعه در این تحقیق می‌توان به تنوع این نیازها

جزئیات فهرست‌نویسی

ما در اینجا به نوسان زیادی بر می‌خوریم که دامنه نوسان آن از هفت تا بیست‌وسه حوزه است؛ که تنها عوامل مشترک همه آنها نویسندگان، عنوان، عنوان فرعی، ویرایش و سال نشر بود. حداقل مشترکات مربوط به این حوزه‌ها شامل جزئیات تصاویر و نمودارها بودند، که در پی ابعاد نمودارهای موضوع آمده بود. ما نتوانستیم هیچگونه همبستگی بین سطوح جزئیات انواع کتابخانه‌ها را دریابیم. پس به این نتیجه رسیدیم که این امر براساس ارزیابی کتابداران از نیازهای سازمان خودشان است. برخی اظهار داشتند که شاید حوزه‌های بیشتری به هنگام بازبینی سیستم، اضافه شود و عملاً این حوزه‌های مازاد برای سازمان مشخص شود.

در همه کتابخانه‌ها به جزء چهار کتابخانه، استفاده‌کنندگان می‌توانند خود فهرست را جستجو کنند؛ به هر حال "کارآمد بودن" از کتابخانه‌ای به کتابخانه دیگر متفاوت است. در

منبع

1. *Information Research, Volume 2 No. 3*
Cataloguing In Special Libraries In The 1990s, by Elizabeth Makin, Nigel Ford and Alexander M. Robertson
Location: <http://www.shef.ac.uk/~is/publications/infres/paper 17.html> the authors, 1996-2000.
Last updated : 3rd April 2000

یادداشت‌ها

۱. کارشناس کتابداری، کتابخانه ملی ج.ا.ا.
۲. کارشناس زبان انگلیسی، دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی